

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Mikes György*
Cím: *Vörösmarty első kritikái.*

Forrás: *Nemzet*

Bn.
(Hely)

1937 X. 3.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Nemzeti Színház

Idő

"1837"

Személy

Dörösmarty első kritikái a száz év előtti Nemzeti Színházról

— A Nemzet tudósítójától —

1837 augusztus 22-én nyílt meg a Nemzeti Színház. A kevésszámú pesti és budai magyarnyelvű ujságok legelőkelőbbike és legfontosabbika, az Athenaeum volt, Vörösmarty Mihály és Bajza József lapja. A lapba elsősorban természetesen két országos nevű szerkesztője irt cikkeket, Bajza kevesebbet, Vörösmarty sokkal többet — majdnem minden számba valamit. Néha verset, gyakran elbeszélést.

Itt jelent meg augusztus havában egy dramaturgiai tanulmánya, amely még most is sokkal modernebb, mint akárhány mű írott. Az Athenaeumban látott napvilágo Parainesse, persze folytatásokban. Czuczó neve is sokat szerepelt, meséket, verseket é nyelvészeti tanulmányokat irt, azonkívül egy „próbafordítás”-t Tacitus Agricola-jából Báró Eötvös József, Fáy András, Erdély János nevét látjuk a megsárgult lapokon é néhány évvel később ebben az ujságban láttott először nyomtatást egy Petőfi Sándó nevű fiatal költő első költeménye.

Az új színház megnyitására Vörösmarty Mihály irt bírálatot „Magyar játékszin krónika” címmel, ami aztán a rovat állandó címe maradt. A színház Vörösmarty „Árpád ébredése” című drámai költeményével nyílt, így a nagy költő első kritikája tulajdonképpen saját művéről szólt. A bírálat elején mint riportert mutatkozik meg a nagy Vörösmarty. A bevezető sorok után ezt írja

„Meszgodrök, homokbuckák kétfelül, elül vakolatlan tornác, egyenetlen, félig rakott ut, benn asztalos, lakatos, színész, muzsikusz egyrakáson; amazok csak alig tartóztatható furóikkal és kalapácsaikkal, emezek papirostekerceikkel próbán, mintegy a hely bírársáért vetekedve.” „... A művészek átengedték egy időre a színház belsejét egy igen szép számú közönségnek s a színészek és hangászok felsőbb műveinek.”

A saját darabját természetesen nem bírálja meg, csak a színészekről ír. A színészet mostan fellépett tagjaitól minden hibáik és tévedéseik mellett is igen sok kellemes estvéket várhatunk, ha idő és szorgalom kiegyenlíti, ami még darabos. Főhibáknak a hamis páthoszt és a prózaiságot tartja. Lendvay, aki Árpádot játszotta, tetszik neki. Leírja, hogy indulatokat hathatósan fejez ki, de tragikai mélység, még hibázik előadásában. Egressyt kitűnőnek találja, Megyerivel is általában meg van elégedve, viszont Lendvay-nétől, a közönség kedvencétől, a szavak tisztább kiejtését és érthetőbb játékok követel. Szentpéteryt — írja — hősi szerepekben elhagyja a szava. Lábórfalvy Rózával egyáltalán nincs megelégedve.

„A szótagok kellemetlen nyugtása, — írja — éneklése a mélyebbérzésű helyeken visszataszítók.”

A „Belizár” című dráma, amelyet az ő bevezető drámai költeménye után játszottak, tetszik neki. „Pompája s fényes dikciója által hatna leginkább; de a magyar fordításban igen sok hibázik az utóbbinak erejéből”

Az augusztus 31-iki számban Kisfaludy Károly „Csalódások” című vigjátékáról ír bírálatot. A Kisfaludy-darab nem volt újdonság. Budán már játszották a darabot, körülbelül ugyanazok, akik az új magyar játékszinben. Itt olvassuk az első erkölcsi kifogást: „Mokány ölegetéseiben több színi illedelmet óhajtanánk látni.”

A Griseldis-ről ezt írja: „A hatás igen drágán, a szív marcangoltatásán vásároltatik meg.” A darab tetszik neki. „... S általában azt lehet mondani, hogy az író ezen kényes tárgygyal olly csinján bánt, azt olly jól füzte és rendelte el, s olly drámailag dolgozta ki, hogy a mondott alaphiba nélkül igen jeles drámaírónak lehetne tartani.” Ebben a darabban már Lábórfalvy Rózáról is elismertöbben nyilatkozik.

A kritika során magyarázza, hogy különbség van „szerelem” és „szeretet” között és hibáztatja, hogy „színészeink mind kettőt fondkul használják”.

Egyik későbbi bírálatában megdicséri Csató „Fiatal házások” című vigjátékát: „Csató vigjátéka igazán vig, élénk; sebes, könnyű dialógusával és az élet meglepőleg való képeivel ajánlkozó.” Később: „Csupán azt az egyet óhajtanók, hogy Lengei ne mindjárt másodnap unja meg feleségét, ez igen bántó; kevésbé az, ha néhány nap mulva történik.”

Ebben a szellemben folytatódnak Vörösmarty bírálatai. Mindig a „színi hatást” mérlegelte, a karaktereket bírálta, a dráma felépítését kritizálta magasrendű szempontokból. A színészek elleni főkifogása: hadarás, suttogás, érthetetlen beszéd. Néhány héttel később kritikájába ilyen megjegyzéseket olvasunk: „Nézök meglehetősen számmal”, „Nézök közép számmal”. Néha: „Ismét teli ház”.

A „Honművészet” kritikáját közöljük Vörösmarty drámájáról. Ez afféle könynyebbzsellemlü lap volt, nagyon sokan olvasták. Pletykákat is közölt, például ilyeneket: „Párisnak minden színházát nagy mozgásba hozá egy Négerének megjelése, ki a jó városnak valamellyik első színpadán, mint színészné lépend fel. Neve Cecily, 21 éves.”

Tantieme-pletykát is olvasunk a „Honművészetben”. Megtudjuk, hogy Scribe, az akkori idők legfelkapottabb és legnépszerűbb drámaírója az Egy pohár víz szerzője 1812-ben első darabjáért 100 frankot kapott, 1814-ben, a másodikért 200 frankot, 1814-ben már 400-at, 1822-ben a Valéria című színművért már 3000 frankot és 1833-ban 4500 frank volt egy Scribe-darab honoráriumuma. A Honművészet Vörösmarty drámájáról írott kritikájában ezt mondja: „Vörösmarty szelleme van e kis, de érdekes műn (melly Trattner-Károlyi intézetében igen csinosan nyomtatva árultatott a pénztárnál) elmölvö; hő kebel szülte ötletek bélyegzil s annak helyén elmés csipősségek is.” Megtudjuk még a Honművészetből ezt is: „A hangász kar helyesen elrendezve s jó készülettél működött; egy-két jeles műkedvelő is sziveskedék abban részt venni”

Igy indult a Nemzeti Színház érdekes küzdelmes és változatos pályafutása. Soka nem változott a helyzet, sok értékkel és nemes törekvéssel találkozunk most is a munkában. — egy-két jeles vagy kevésbé jeles műkedvelő még mindig sziveskedik részt venni.

Mikes György